

Vlaams
Parlement

stuk **2364** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 16 januari 2014 (2013-2014)

Gedachtewisseling

over het voortgangsrapport 2013
over de mestproblematiek in Vlaanderen

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door de heer Jurgen Vanlerberghe

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, de dames Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
de heren Bart Martens, Jurgan Vanlerberghe;
mevrouw Tine Eerlingen, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Steve D'Hulster, mevrouw Michèle Hostekint;
de heren Piet De Bruyn, Marius Meremans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting	4
1.1. Vlaamse mestbalans	4
1.2. Milieueffecten.....	5
1.3. Opvolging door de Mestbank.....	6
2. Reactie van de minister	8
3. Vragen en opmerkingen van de leden	9
4. Antwoorden	11
Gebruikte afkortingen	16
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed hield op 7 januari 2014 een gedachtewisseling over het voortgangsrapport 2013 van de Mestbank.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit stuk op [www.vlaamsparlement.be](#).

1. Inleidende uiteenzetting

Mevrouw *Els Lesage*, van de dienst Mestbeleid, afdeling Platteland en Mestbeleid van de Vlaamse Landmaatschappij, wijst erop dat de Mestbank sinds 2002 jaarlijks rapporteert over het mestbeleid in Vlaanderen, in overeenstemming met de rapporteringsvereisten van artikel 44 van het Mestdecreet. Het voortgangsrapport 2013 is het twaalfde rapport op rij. Het werd op 15 oktober 2013 overgemaakt aan de minister, op 18 november 2013 werd het besproken door de Technische Werkgroep Nutriënten. Daarna zijn er nog enkele kleine aanpassingen aan het rapport gebeurd.

1.1. *Vlaamse mestbalans*

Het eerste deel over de mestbalans bevat de cijfers van 2012. Het aantal runderen daalt licht met ongeveer 2 percent, het aantal varkens stijgt met 1,8 percent en het pluimvee neemt toe met 3,5 percent. De stijgingen zijn vooral toe te schrijven aan de uitbreidingsmogelijkheden na bewezen mestverwerking, zoals opgenomen in het Mestdecreet.

De nutriëntenemissierechten creëren op twee manieren uitbreidingsmogelijkheden: door overnames of door de verwerking van de bijkomende mestproductie. In 2012 werd 14,2 miljoen NER overgelaten, het grootste deel NER-dieren maar ook een kleine fractie NER-mestverwerking bij een volledige bedrijfsovername. Van de 13,1 miljoen NER-D werd 20 percent verhandeld als een standaardovername. Op dit deel werd de reductie van de verhandelde NER met 25 percent gerealiseerd. Iets meer dan de helft werd overgelaten bij overnames door naaste familie of door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer. Bij de overnames van NER-D werd er 0,9 miljoen NER-D gereduceerd, ongeveer 7 percent van de hoeveelheid verhandelde NER-D. Uiteindelijk was er 12,2 miljoen NER-D in handen van de overnemers. In totaal is er sinds de invoering van het nieuwe Mestdecreet in de periode 2007-2012 ongeveer 6 miljoen NER-D gereduceerd door overnames.

Voor de andere uitbreidingsmogelijkheid, na bewezen mestverwerking, moeten de landbouwers een aanvraag indienen bij de Mestbank. Na de voorwaarden gecontroleerd te hebben, kent de Mestbank NER-MVW toe. In totaal is er 26,2 miljoen NER-MVW toegekend in de periode 2008-2012, goed voor een bijkomende productie van 12,6 miljoen kg stikstof. In 2012 ging het over een uitbreiding van 1,6 miljoen kg stikstof, daarvan wordt iets meer dan de helft ingenomen door pluimvee en 45 percent door varkens. De Mestbank bekijkt jaarlijks voor elk dossier of de landbouwer voldoende verwerkt heeft om de uitbreiding te kunnen aanhouden. Als dat in de eerste twee jaar niet het geval blijkt te zijn, verliest de landbouwer de NER-MVW. Vanaf het derde jaar wordt nagegaan of de landbouwer 125 percent van zijn aanvraag verwerkt. Als dat niet het geval blijkt, wordt er proportioneel geannuleerd.

Naast de evaluatie op dossierniveau gaat de Mestbank ook na hoe de mestproductie op de bedrijven met uitbreidingen evolueert. Zo wordt voor landbouwers met een uitbreiding van varkens, gestart in 2008, het jaar 2007 beschouwd als een referentiejaar voor de stikstofproductie. De bijkomende stikstofproductie ten opzichte van 2007 uitgezet tegenover de toegekende uitbreiding geeft het realisatiepercentage weer. Daaruit blijkt dat er na drie jaar geen volledige invulling is van de toegekende uitbreidingen.

In 2012 bedroeg de brutoproductie 169 miljoen kg stikstof en 69 miljoen kg fosfaat. Door nutriëntenbalansstelsels wordt er echter 10,4 miljoen kg stikstof en 8,7 miljoen kg fosfaat uitgespaard. Dat bewijst het belang van de aanpak aan de bron. De reële productie bedroeg in 2012 158,7 miljoen kg stikstof en 60,8 miljoen kg fosfaat. Dat is vergelijkbaar met de reële productie in 2011.

Langs de afzetzijde blijven verwerking en export heel belangrijk voor het behoud van het mestevenwicht. Het rapport gebruikt opnieuw cijfers van het VCM over de operationele verwerkingscapaciteit. Momenteel zijn er 118 operationele installaties, voornamelijk vaste installaties in West-Vlaanderen. De zogenaamde ‘biologie’ blijft de meest toegepaste verwerkingstechniek voor de zuivering van de dunne fractie van varkensmest. In 2012 stijgt de operationele capaciteit met 7 percent ten opzichte van 2011. In de mestbalans wordt de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest vermeld die verwerkt en geëxporteerd is op basis van de mestverwerkingscertificaten. Ook daar tekent zich een stijging af, met 13 percent ten opzichte van 2011 tot ongeveer 34 miljoen kg stikstof. Vooral de verwerking van varkensmest is gestegen. Recent zijn er exportmogelijkheden gecreëerd voor ruwe varkensmest naar Nederland. Dat heeft ook een invloed op de statistieken.

Mest wordt nog steeds voornamelijk afgezet op landbouwgrond. Van het totale landbouwareaal van 675.000 hectare in 2012 werd op 13 percent derogatie toegepast. Het derogatieareaal bedroeg 85.500 hectare, waarvan 63 percent grasland, maar ook maïs met voorjaarsnede gras of snijrogge. De derogatie creëert een bijkomende afzet van 6,7 miljoen kg stikstof.

In 2012 is de mestbalans voor het vierde opeenvolgende jaar in evenwicht. Dankzij de nutriëntenbalansstelsels, verwerking en export wordt het mestaanbod verlaagd tot onder de afzetruimte. In 2012 was het Vlaamse aanbod 91 miljoen kg stikstof en 41 miljoen kg fosfaat. Vooral door de toename van verwerking en export is dat lager dan het jaar ervoor. Dat de balans in evenwicht is, betekent niet dat er geen balansproblemen zijn bij sommige landbouwbedrijven of dat de waterkwaliteit er voldoende op vooruit gaat.

1.2. Milieueffecten

De waterkwaliteit moet in bepaalde regio's verder verbeteren. Uit de resultaten van het MAP-meetnet sinds het winterjaar 1999-2000 blijkt dat het aantal meetpunten met een overschrijding van de nitraatnorm in oppervlaktewater aanzienlijk daalt tot ongeveer 26 percent in het recentste winterjaar. Dat is nog ver van de doelstelling van MAP 4 om in 2014 nog maximaal 16 percent overschrijdingen te halen. In vijf bekkens wordt de doelstelling nu al gehaald. De bekkens van de Boven- en Benedenschelde halen de norm bijna, maar vier bekkens zitten er nog ver boven. Bijkomende inspanningen zijn daar nodig.

Nitraten in het grondwater worden gemeten aan de hand van het gemiddelde nitraatgehalte ter hoogte van de drie filters van het grondwatermeetnet. In de bovenste filter van de meetpunten is er vooral sinds 2007 een gestage verbetering merkbaar. Een projectie op basis van de voorbije jaren wijst uit dat de doelstelling van MAP 4 van maximaal 36 mg nitraat per liter in 2014 binnen bereik ligt. Het rapport bevat ook gegevens over de scores op de regionale en lokale doelstellingen voor grondwater.

Het nitraatresidu, een belangrijk begeleidingsinstrument, blijft dalen. Elk jaar worden heel wat percelen bemonsterd in opdracht van de Mestbank, maar ook in het kader van de beheersovereenkomsten Water. De resultaten staan in het voortgangsrapport. Op de Mestbankpercelen werd een aanzienlijke verbetering vastgesteld tot 47 kg nitraatstikstof per hectare in 2012. Het nitraatresidu op percelen onder de beheersovereenkomst Water verbetert van 90 kilogram stikstof per hectare in 2000 tot 30 kg stikstof per hectare in

2012. Op beheersovereenkomstpercelen worden doorgaans lagere resultaten gemeten dan op de Mestbankpercelen.

De ammoniakemissie en -depositie evolueren gunstig. De VMM volgt de ammoniakemissie met een emissiemodel. Momenteel geldt nog steeds de doelstelling van 45 kton ammoniakemissie in 2010 vanuit de NEC-richtlijn. Zowel in 2010 als in 2012 scoort Vlaanderen onder die doelstelling. Land- en tuinbouw zijn de belangrijkste emissiebronnen, maar die sector heeft ook de grootste inspanning geleverd voor de daling.

1.3. Opvolging door de Mestbank

De controles van de Mestbank zijn het sluitstuk van het mestbeleid. De verschillende onderdelen van de mestbalans, de mestproductie, de mestverwerking enzovoort worden administratief en met terreincontroles gevolgd.

Elke landbouwer moet een aangifte indienen van zijn productie, voor het productiejaar 2012 ontving de Mestbank ruim 32.400 aangiftes. De aangiftes worden gericht gecontroleerd met een risicoanalyse. Per landbouwer wordt de NER-overschrijding bepaald en wordt nagegaan of hij niet meer dieren hield dan toegestaan volgens de NER. In productiejaar 2011 waren er nog 1600 landbouwers met in totaal 1,2 miljoen NER-overschrijding. Het aantal landbouwers in overtreding en de omvang van de overschrijding daalde aanzienlijk, maar een heel aantal, vooral rundveebedrijven recidiveert. Met een enquête tracht de Mestbank de oorzaken daarvan te achterhalen. De uitkomst daarvan staat in het rapport.

De dierbezetting wordt ook ter plaatse gecontroleerd. Met een risicoanalyse worden de bedrijven daarvoor geselecteerd. In 2012 waren dat er 84. Het aantal dieren wordt geteld waarop de gemiddelde dierbezetting berekend wordt. De Mestbank gaat daarbij na of er een aanpassing nodig is. Bij 27 bedrijven, ongeveer een derde, heeft dat geleid tot een aanpassing van de dierbezetting. De spreker relativeert dat hoge percentage door eraan te herinneren dat enkel risicobedrijven worden gecontroleerd.

De Mestbank volgt ook de bemesting op, onder meer door de controle op de aanwending van dierlijke mest. In 2012 waren er 633 terreincontroles, waarvan er bij 15 percent een of meerdere inbreuken werden vastgesteld, vooral inzake het niet-emissiearm aanwenden van mest. Daarnaast controleert de Mestbank of de landbouwer geen mest loost op andere plaatsen dan op landbouwgronden. In 2012 werden er 90 terreincontroles uitgevoerd, meestal na ontvangst van een klacht of een melding. Bij een derde daarvan werd er een lozing vastgesteld, vooral het wegvloeien van mestsappen uit opslag en lekke of te volle mestkelders.

Ook de derogatie wordt grondig gecontroleerd. Vooreerst wordt de aanvraag administratief geïnspecteerd. In 2012 zorgde dat ervoor dat aan 388 landbouwers derogatie geweigerd werd voor 1147 hectare. Daarnaast voert het ALV terreincontroles uit van derogatiebedrijven en -percelen. In 2012 werden 183 derogatiebedrijven gecontroleerd, bij 44 percent werd een onregelmatigheid vastgesteld, voornamelijk onvoldoende bodemstalen en fouten met het bemestingsplan en het -register. Voorts werden ruim 3000 derogatiepercelen gecontroleerd, op de derogatiehoofddeelt, de voorjaarsteelt gras of snijrogge of het correcte vanggewas. Slechts 1 percent was in overtreding. Ten gevolge van de controles konden 109 bedrijven geen derogatie meer aanvragen voor het volledige bedrijf of voor een bepaalde teeltgroep in het volgende jaar.

Naast de basismestverwerkingsplicht is er de bijkomende verwerkingsplicht door overnames of de verplichte verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking. De Mestbank

controleert vooreerst of de landbouwer voldoende mestverwerkingscertificaten op zijn rekening heeft. Een aantal mestverwerkingsinstallaties, en dan vooral hun opslagbekkens, werd gecontroleerd, in enkele gevallen in samenwerking met de afdeling Milieu-inspectie van LNE. In totaal werden er 46 installaties gecontroleerd. 39 daarvan percent was in orde. Bij een derde werd er een onregelmatigheid vastgesteld waarvoor een raadgeving volstond. 28 percent kreeg een aanmaning of een proces-verbaal. Daarnaast werden er stalen genomen van effluënten. In 2012 werden er 76 effluënten bemonsterd, wat in 22 gevallen leidde tot de intrekking van het attest om het effluent in de winter te mogen uitrijden of niet-emissiearm te mogen aanwenden.

Ook de transporten worden administratief en op het terrein gecontroleerd. Administratief wordt het correct gebruik van het AGR-GPS-systeem geïnspecteerd, waardoor er in 2012 vier mestvoerders een waarschuwing kregen en zes een boete nadat ze eerder een waarschuwing kregen. Ook het tijdig namelden via het Mest Transport Internet Loket wordt gecheckt. Daardoor hebben zestien mestvoerders een dreiging tot schorsing ontvangen en dertien werden er effectief geschorst, maar hebben zich nadien in orde gesteld. De spreker wijst erop dat het MTIL de mestvoerders vooraf op de hoogte brengt van openstaande documenten.

Daarnaast zijn er de terreincontroles van mesttransport. In 2012 waren er 1283 vervoerscontroles, bij vijftien percent werd een of meerdere inbreuken vastgesteld, vooral met het niet of niet-correct gebruiken van AGR-GPS en het rijden zonder of zonder volledig of correct ingevuld mestafzetdocument. Bij de controles werden er ook 500 stalen genomen. Bij de meeste runder- en varkensmengmestsoorten was de samenstelling volgens de analyse lager dan wat het document vermeldde. Bij de effluënten is het omgekeerd: ze zijn doorgaans rijker dan wat op het vervoersdocument staat. Ook in de vorige jaren was dat zo.

Per bedrijf wordt gecontroleerd of de balans voor fosfaat en stikstof overschreden is. Omdat voorheen vergetelheden of onvolkomenheden soms leidden tot hoge boetes, stuurt de Mestbank sinds de mestbalans voor productiejaar 2011 eerst een intentieverklaring tot boeteoplegging. Daardoor krijgen de landbouwers de kans om administratieve fouten recht te zetten. Voor het productiejaar 2011 zijn er 643 intentieverklaringen verstuurd, 362 landbouwers hebben erop gereageerd en uiteindelijk werden er nog 444 boetes opgelegd. Ongeveer de helft van de landbouwers heeft een bezwaar tegen de boete ingediend, waarvan de bezwaarprocedure nog loopt.

Op heel wat percelen wordt het nitraatresidu gemeten. Bij overschrijding van de drempelwaarden worden begeleidende maatregelen opgelegd. Bij de campagne van 2012 was dat het geval voor 2936 landbouwers, ongeveer een vijfde van de landbouwers met bemonsterde percelen. Ook de nitraatresidustaalname wordt gecontroleerd. De bemonstering moet gebeuren terwijl er gps-signalen uitgezonden worden zodat de Mestbank kan nagaan of het juiste perceel bemonsterd wordt en of het bemonsteringspatroon wordt gevolgd. Bij de campagne van 2012 zijn er circa 8400 percelen, ongeveer een derde van de bemonsterde percelen, doorgelicht. In de meeste gevallen werden er geen onregelmatigheden vastgesteld. In 2012 werden ook 118 staalnemers gecontroleerd op het terrein zonder dat er noemenswaardige problemen werden vastgesteld.

In 2012 werd er in totaal 4,3 miljoen euro aan boetes opgelegd, vooral voor het houden van meer dieren dan volgens de NER toegestaan en voor balansfouten. Eind 2012 was daarvan ongeveer de helft geïncasseerd. Eind 2012 bedroeg het openstaande saldo van de Mestbank 13,4 miljoen euro, waarvan 8,6 miljoen euro gerechtvaardigd. Voor het resterende bedrag worden stappen ondernomen om het te innen.

2. Reactie van de minister

Mevrouw *Joke Schauvliege*, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, dankt de VLM voor het lijvige rapport, bruikbaar voor regering en parlement. De belangrijkste conclusie uit het voortgangsrapport is dat de mestbalans voor het vijfde jaar op rij in evenwicht is en dat de kwaliteit van het water zeer geleidelijk, maar niet overal snel genoeg, verbetert. De gemiddelde nitraatresiduwaarden op de landbouwpercelen laten een continue verbetering zien, wat een positief signaal is.

Dat de Vlaamse mestbalans in 2012 opnieuw in evenwicht was, komt volgens de minister doordat:

- de veestapel amper groeit;
- de continue nutriëntenaanpak aan de bron, goed voor een reductie van circa 10 miljoen kg stikstof;
- de blijvende stijging van mestverwerking en -export (plus 13 percent in 2012), goed voor circa 34 miljoen kg stikstof reductie; en
- de continue toepassing van derogatiemogelijkheid, die een extra afzetruimte van 6 miljoen kg stikstof oplevert.

De grondwaterkwaliteit vertoont blijvend een licht verbeterende trend, zodat aangenomen kan worden dat de doelstelling van een gemiddelde nitraatconcentratie in bovenste filter van maximum 36 mg nitraat per liter realistisch is.

Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater echter ligt het percentage meetpunten met een normoverschrijding nog te hoog: 26 percent overschrijdingen, terwijl dit volgens de Europese eisen in 2014 maximaal 16 percent mag zijn. Deze overschrijdingen worden genoteerd in de bekkens van de Leie, de IJzer, de Maas en de Demer. Daarom moeten in die regio's extra inspanningen geleverd worden om de verbetering van de waterkwaliteit te versnellen.

De minister maakt ook melding van gesprekken met de Europese Commissie. Op 4 oktober 2013 heeft Vlaanderen uitgebreid verslag uitgebracht over de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater en van de gemeten nitraatresidu's. De Europese Commissie heeft haar reactie op deze evaluatie overgemaakt op 20 december 2013. De Commissie vraagt om de in 2011 bij de opmaak van MAP 4 afgesproken verstrenging te laten ingaan in 2014. Die verstrenging is decretaal vastgelegd in artikel 14, §7, van het Mestdecreet.

Voorts wordt de decretaal reeds voorziene aanscherping van de nitraatresidurempelwaarden voor 2014 doorgevoerd voor grasland, maïs, bieten en granen in de focusgebieden.

Om nog sneller tot een betere waterkwaliteit te komen, worden er sinds 2011 focusgebieden afgebakend. Dat zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende snel verbetert. Die krijgen strengere nitraatresidurempelwaarden. Jaarlijks worden, op basis van de resultaten van het MAP-meetnet en het grondwatermeetnet, de focusgebieden opnieuw bepaald. Daarbij geldt een bonus-malussysteem: een jaar slecht betekent een malus; een jaar goed is een bonus in opbouw; twee jaar goed is een bonus die wordt verzilverd. De nieuwe afbakening van de focusgebieden 2014 toont alvast bemoedigende resultaten.

Daarnaast wordt in het PDPO III, als agro-milieumaatregel, een nieuwe en effectievere beheersovereenkomst voor de waterkwaliteit op punt gesteld, die vanaf 2015 kan worden afgesloten. Eveneens zullen vanaf 2014 nieuwe verplichte maatregelen rond erosiepreventie geïntegreerd worden in de randvoorwaarden.

Al sinds 2011 zijn enkele regels via MAP 4 een stuk strenger geworden. De belangrijkste zijn: striktere stikstof- en fosfaatbemestingsnormen, een langere verbodsperiode voor het toedienen van mest en een verstrenging van de verplichte opslagcapaciteit.

Het flankerende beleid, dat de minister heeft uitgewerkt om een ruimer draagvlak voor MAP 4 te bekomen, wordt niet uit het oog verloren. Het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting zal verder samen met de landbouwers de plaatselijke problemen inzake duurzame bemesting analyseren en aanpakken. De resultaten van het wetenschappelijk onderzoek, gecoördineerd door het Onderzoekplatform Duurzame Bemesting, zullen dienen ter onderbouwing van het nieuwe MAP 5. Ook de mestcontroles worden meer milieu-efficiënt gemaakt door meer terreincontroles te houden, bijvoorbeeld controles van de dieren aantallen en mesttransporten. In 2014 worden de mestcontroles vooral gefocust op de duurzame bemesting, specifiek in die gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is. De Mestbankcontroles zullen aangekondigd worden, met een ontrafend effect tot doel.

De MAP 4-maatregelen en -acties beginnen hun vruchten af te werpen. De nitraatresiduwaarden tonen een duidelijk dalende trend. De totale grondwaterresultaten wijzen uit dat Vlaanderen op schema zit. Bij een genuanceerde analyse van de resultaten van het oppervlaktewater, blijken enkele positieve tendensen. Zo daalt bijvoorbeeld de gemiddelde nitraatconcentratie van het oppervlaktewater, wat volgens de minister niet wegneemt dat er specifieke maatregelen nodig zijn voor de focusgebieden.

3. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Dirk Peeters* herhaalt zijn eerdere standpunt dat het Vlaamse mestbeleid een vorm is van dweilen met de kraan open. De veestapel blijft toenemen en de sanering van het oppervlaktewater verloopt trager dan wenselijk. Ondanks de crisis in de sector en het hoge kostenplaatje, blijft Vlaanderen investeren in de intensivering van de varkenssector en in schaalvergroting. Het beleid is curatief en flankerend, maar een bronaanpak, een vermindering van de veestapel, ontbreekt totaal.

In 2012 bedraagt het totale stikstofverlies door emissies in de stal en opslag 33,1 miljoen kg N. De heer Peeters stelt dat, conform de wet van behoud van massa, deze emissies ergens neerslaan of uitspoelen. Het is een verkeerde voorstelling van het voortgangsrapport dat die zomaar verdwijnen.

De heer Peeters vraagt wat er precies zal gebeuren om de waterkwaliteit in het Leie-, IJzer-, Maas- en Demerbekken te verbeteren. Een beheersovereenkomst Water of Erosie is daarvoor onvoldoende.

Wat de heffingen en boetes betreft, wil het lid ook weten van welke jaren de niet-gerechvaardigde openstaande bedragen dateren. 4,8 miljoen euro is veel geld.

Het probleem van de fosfaatverzadigde gronden komt niet aan bod in de presentatie. Is dat wel het geval in het voortgangsrapport?

Mevrouw *Tine Eerlingen* vraagt om een tegenspraak tussen de presentatie en het rapport te ontkrachten. Waar mevrouw Lesage vermoedt dat de daling van nitraat volstaat om de doelstellingen van 2014 te halen, lijkt het rapport het tegendeel te suggereren. Volgens het rapport is het fosfaatprobleem eigenlijk groter dan het nitraatprobleem. Hoe komt dat en welke maatregelen zijn nodig?

Tot slot informeert mevrouw Eerlingen waarvoor het geld van de geïnde boetes wordt gebruikt.

Mevrouw *Gweny De Vroe* informeert of vele mestverwerkingsbedrijven hun activiteiten inderdaad stopzetten, zoals wordt beweerd. Zo ja, wat is de reden en over hoeveel bedrijven gaat het? Wat zijn de gevolgen ervan?

Mevrouw *Tinne Rombouts* is tevreden dat de Mestbank voldoende belang hecht aan controle. Het verheugt haar ook dat de mestbalans al enkele jaren in evenwicht is en dat er nog steeds vooruitgang wordt geboekt. De aanpak aan de bron levert wel degelijk resultaat op. Dat andere landen, waaronder Nederland, die werkwijze overnemen, bewijst eens te meer de doeltreffendheid ervan. De stijgende mestverwerkingscapaciteit wijst dan weer op steun van de sector. Het voortgangsrapport duidt afdoende de positieve effecten op de milieukwaliteit.

Derogatie is belangrijk om de ruimte en de afzetmogelijkheden maximaal te benutten. De goede milieuresultaten bewijzen dat de derogatie daarvoor geen storende factor is. Voorts wijst ze op de betere grondwaterkwaliteit, die zich echter slechts langzaam aanpast aan gewijzigde omstandigheden. Ook het fosfaatprobleem wordt kleiner.

Diegenen die de evolutie te traag vinden, wijst ze erop dat bij de 26 percent van de meetpunten met overschrijdingen het bij 9 percent van de meetpunten slechts om één overschrijding gaat. Daarnaast vindt ze het belangrijk te benadrukken dat ook de waterkwaliteit van bekkens die het nog niet goed genoeg doen, erop vooruitgaat.

Mevrouw Rombouts gaat ervan uit dat de flankerende maatregelen gehandhaafd blijven, zoals de minister trouwens heeft toegezegd. Hoe oordelen de Mestbank en de minister over de nitraatresidumetingen, een sensibiliserend instrument? Zal het instrument in deze vorm blijven bestaan? Wat zijn de ervaringen met de referentiepercelen? De schrik om een focusgebied te worden, motiveert volgens het lid. Hoe denken de landbouwers zelf en het beleid daarover? Ze vraagt tot slot of het CVBB voldoende manoeuvreerruimte heeft en of er beleidsmatige aanpassingen nodig zijn.

De heer *Jurgen Vanlerberghe* vindt vooruitgang belangrijk, maar de kwestie is vooral of uiteindelijk de doelstellingen zullen worden gehaald. Hij ziet toch heel wat twijfels, onder meer bij vakorganisaties, of dat wel zal lukken. Daarom vraagt hij de minister de vermelde brief van de Europese Commissie ook aan de commissieleden te bezorgen.

Strengere normen en minder derogatiemogelijkheden zullen de vraag naar mestverwerking doen stijgen. Heel wat installaties bevinden zich in West-Vlaanderen. Meer en meer rijst er protest tegen nieuwe installaties, die, al dan niet toevallig, tegen de grens van 60.000 ton durven aanleunen omdat ze dan nog net in agrarisch gebied kunnen worden ingeplant. Het lid heeft het dan nog niet over de door sommige administraties verwachte sterke groei van de veestapel na het afschaffen van het melkquotum. Verwacht de Mestbank een stijging van het aantal installaties? En zo ja, hoe zal het Vlaamse beleid daarmee omgaan?

Vakorganisaties, de Boerenbond op kop, vragen minder administratieve en meer terreincontroles, gebaseerd op risicoanalyses. Van de brongerichte maatregelen acht de spreker de controle op de productie het meest aangewezen. De heer Vanlerberghe vraagt dan ook of het de bedoeling is de 768 bedrijven die meer dan één overtreding op hun conto hebben staan, ter plaatse te inspecteren. Voorts vraagt hij of de straffen voor recidive voldoende hoog zijn.

De heer *Johan Sauwens* vraagt de Mestbank de grote schommelingen in nitraat in oppervlaktewater per jaar en per meetpunt te verklaren.

De heer *Bart Martens* wijst op de nakende wijzigingen. Zo zal de afschaffing van het melkquotum ervoor zorgen dat de melkstapel aanzienlijk kan uitbreiden. Een enquête bij landbouwers bevestigt dat vermoeden. Zijn er al ramingen over de gevolgen daarvan op de mestbalans?

De biogasinstallaties, de vergisters, kampen meer en meer met rentabiliteitsproblemen. Dat heeft minder met het mestbeleid dan met het beleid voor hernieuwbare energie te maken. De kostprijs voor organisch-biologische afvalstoffen die samen met de mest worden vergist, stijgt immers, onder meer door de toenemende vraag. Mestverwerking houdt de mestbalans in evenwicht, maar wat als grote installaties failliet gaan? Het lid oppert een soort extra ‘gate fee’ voor de verwerking van de meststromen, maar dat noodzaakt dat de verhandelbare mestverwerkingscertificaten duurder worden. Een overzicht van de prijsevolutie zou het mogelijk maken om de rentabiliteit van de sector voor de komende jaren in te schatten.

In tegenstelling tot de andere bekkens, stijgen de nitraten in het oppervlaktewater van het Demerbekken opmerkelijk, zelfs tot boven het niveau van tien jaar geleden. Wat is daarvan de oorzaak? Wordt dat verder onderzocht en zijn er extra maatregelen gepland?

Tot slot informeert de heer Martens of het wetenschappelijk onderzoek ook nagaat hoe ecosysteemdiensten zoals plasbermen, de oppervlaktewaterkwaliteit kunnen verbeteren. In Nederland is het verplicht om tussen het akkerland en de waterloop een plas- of drasberm aan te leggen omwille van de denitrificatie-effecten waarbij nitraten omgezet worden in onschuldig stikstofgas. Ecosysteemdiensten zouden volgens de heer Martens kunnen helpen om de Europese doelstellingen te halen. Als dat niet wordt onderzocht, suggereert hij om het alsnog te doen.

4. Antwoorden

Mevrouw *Els Lesage* legt uit dat de ammoniakdepositie afkomstig van de 33,1 miljoen kg stikstofemissie die niet meegerekend wordt in de mestbalans, wel in de bemestingsnormen (de afzetruimte) is verrekend. De VMM volgt de ammoniakdepositie en -emissie op.

De heer *Bart Martens* vult aan dat het verlies aan stikstof in principe overeen moet komen met de ammoniakdepositie.

Mevrouw *Els Lesage* bevestigt dat die emissie terugkomt in de ammoniakdepositie. De Mestbank bezorgt zijn gegevens over dierenaantallen aan de VMM als basis voor de berekening van de ammoniakemissie door de land- en tuinbouw.

De heer *Dirk Peeters* begrijpt dat, maar de emissie komt vroeg of laat op de grond terecht en beïnvloedt zo de mestbalans.

Mevrouw *Els Lesage* repliceert dat de aanvoer vanuit de lucht wel degelijk wordt verrekend in de bemestingsnormen. In de bemestingsnorm wordt er een ammoniakdepositie verrekend. Omdat de afzetruimte er rekening mee houdt, is het correct het uit de mestbalans te halen.

Volgens de heer *Dirk Peeters* slaan de emissies ook neer in gebieden waar dat beter niet zou gebeuren.

De heer *Bart Martens* vraagt in welke mate de herziening van de NEC-richtlijn, de richtlijn van de nationale uitstootplafonds voor verzurende en ozonvormende stoffen, het ammoniakplafond zal verstrengen. Tot nog toe blijft Vlaanderen onder de 45 miljoen kg ammoniak. Maar als de norm strenger wordt, zijn er bijkomende maatregelen nodig.

De heer *Kevin Grauwels*, van de dienst Mestbeleid, afdeling Platteland en Mestbeleid, antwoordt dat de NEC-richtlijn inderdaad wordt herzien. Vlaanderen behoort al tot de lidstaten met de meest verregaande maatregelen. De verplichting om nieuwe stallen emissiearm te bouwen en bij grondige renovatie emissiearme technieken te gebruiken, moet de ammoniakemissie nog meer doen dalen.

Mevrouw *Els Lesage* zegt dat de fosfaatverzadigde gebieden worden besproken in het voortgangsrapport. Vanaf 2012 is de grenswaarde voor fosfaatverzadiging verlaagd van 40 percent naar 35 percent. Ongeveer 6000 hectare landbouwgrond is nu fosfaatverzadigd gebied. Landbouwers die met een analyse kunnen aantonen dat het perceel toch niet fosfaatverzadigd is, kunnen een ontheffing krijgen. Dat gold voor ongeveer 2000 hectare. Van ongeveer 500 hectare hebben analyses een laag fosfaatverbindend vermogen aangetoond. Zij krijgen een aangepaste norm opgelegd. Dat laat 4000 hectare landbouwgrond over met een strengere bemestingsnorm van 40 kg fosfaat per hectare.

Mevrouw *Ria Gielis*, afdelingshoofd Mestbank, antwoordt op de vraag over de verschillen tussen de bekkens. De Mestbank zoekt momenteel naar verklaringen daarvoor in een diepgaande gebiedsgerichte analyse. Die analyse is nog niet afgerond. In sommige bekkens is al wel een verband vastgesteld tussen de waterkwaliteit en het gebruik van effluënten in de winter. Daarom heeft de Mestbank samen met de sector de landbouwers gevraagd om effluënten niet uit te rijden in de winter, hoewel dat met attestering wel toegestaan is. Uit de verhoogde controles blijkt dat het advies redelijk goed wordt gevolgd.

In het voorjaar van 2014 zal de Mestbank, vooral in gebieden waar de waterkwaliteit niet zo goed is, meer terreincontroles uitvoeren, onder meer inzake de afstand tot de waterlopen en emissiearme opbrenging. Die controles zullen vooraf worden aangekondigd. De Mestbank voert er al langer stelselmatig controle op transporten. Dat is gemakkelijk omdat die transporten via AGR-GPS worden gemeld. Als er tijdens transportcontroles opbrengingen of niet-aangemelde transporten worden opgemerkt, bijvoorbeeld onder de burenregeling of het opbrengen van eigen mest op eigen grond, zullen die ook worden geïnspecteerd.

Volgens mevrouw *Els Lesage* is niet helemaal duidelijk waarom de toestand in het Demerbekken verslechtert. Daar is niet zoveel veeteelt.

De heer *Kevin Grauwels* herhaalt dat in de bekkens die niet goed scoren een grondige analyse gebeurd is van verschillende mogelijke oorzaken zoals het areaal van bepaalde teelten, de mestproductiedruk, het mestgebruik en het kunstmestgebruik. In het Demerbekken zijn er niet direct oorzaken gevonden. De dierlijke productie is er beperkt, het gaat vooral om akkerbouw en veel fruitteelt. Verder onderzoek is nodig. Er zijn wel aanwijzingen dat het gebruik van effluent, maar vooral digestaat uit biogasinstallaties er enorm is toegenomen. Dat wordt verder geanalyseerd.

In de gebieden met slechtere resultaten zal ook de begeleiding worden opgedreven door de dienst Bedrijfsadvies, maar ook door het CVBB.

Het klopt dat 9 percent van de MAP-meetpunten slechts één overschrijding kent. Het is de bedoeling dat er daar in 2014 geen overschrijdingen meer zijn.

De heer *Stefan De Neef*, diensthoofd Financiële dossiers en bezwaarbehandeling van de afdeling Mestbank, zegt dat de openstaande bedragen het samengevoegde resultaat zijn van het bestraffings- en heffingenbeleid van de voorbije jaren. Het gaat dus om recente vorderingen maar ook om vorderingen van meer dan vijf jaar oud. Het niet-gerechtvaardigde openstaande bedrag aan boetes en heffingen daalt wel stelselmatig, vorig jaar was het nog 6,8 miljoen euro. De administratie kan op basis van het Mestdecreet de achterstallen ook innen door roerende beslagen of door hypotheeken te vestigen. Dat zijn echter lange procedures.

De heer *Bart Martens* vraagt of die bedrijven nog een bedrijfstoeslag krijgen.

De heer *Stefan De Neef* antwoordt dat er voor bepaalde inbreuken, onder meer tegen de emissiearme aanwending, de afstandsregels tot waterlopen en de overschrijding van de mestbalans, een korting op de bedrijfstoeslag geldt.

De heer *Bart Martens* begrijpt dat dit gebeurt in het kader van de randvoorwaarden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het lid suggereert om de bedrijfstoeslag in sommige gevallen ook in te houden als voorschot op de betaling van de niet-gerechtvaardigd openstaande boetes.

De heer *Stefan De Neef* bevestigt dat er in een aantal dossiers beslag wordt gelegd op de premies, maar dat gebeurt niet stelselmatig.

De heer *Jurgen Vanlerberghe* informeert of de daling van de niet-gerechtvaardigd openstaande vorderingen niet het gevolg is van een groot aantal oninbaarstellingen.

De heer *Stefan De Neef* antwoordt dat de administratie ervan uitgaat dat ongeveer tien percent van de boetes en heffingen oninbaar zijn.

De geïnde bedragen van boetes en heffingen worden doorgestort aan het MINA-fonds en dus niet gebruikt voor de eigen werking van de Mestbank.

Mevrouw *Els Lesage* wil de onduidelijkheid over het halen van de doelstellingen wegwerken. Het voortgangsrapport neemt heel wat elementen uit de zogenaamde midtermreview over, die duidelijk moest maken hoe ver Vlaanderen staat. Voor 2014 mogen er maximaal 16 percent meetpunten met een overschrijding zijn, nu is dat 26 percent. Van de oppervlaktewatermeetpunten die de norm overschrijden, blijft het in een derde van de gevallen bij één overschrijding. Geen overschrijdingen meer in die punten zou de doelstelling al een hele stap dichterbij brengen. Daarnaast is er een trendanalyse per meetpunt uitgevoerd. Hoewel de trend niet significant is voor de meeste meetpunten, blijkt toch dat meer meetpunten significant verbeteren dan dat er verslechteren. Pas volgend jaar zal blijken of de doelstelling al dan niet gehaald wordt.

De nitraatschommelingen in het oppervlaktewater zijn moeilijk te verklaren. Het weer speelt een grote rol. De trends op langere termijn zijn vooral belangrijk.

Voor grondwater heeft MAP 4 drie doelstellingen. Op Vlaams niveau is het doel maximaal 36 mg nitraat per liter in de bovenste filter van de meetputten. Een trendanalyse wijst uit dat het halen van die waarde realistisch is. Volgens de regionale doelstellingen moeten de hydrogeologisch homogene zones of HHZ's die slecht scoren, tegen 2014 een verbetering van 5 mg nitraat per liter in de bovenste filter realiseren. Volgens voorspellende modellen zou dat haalbaar zijn voor 86 percent van het landbouwareaal. Voor meetputten waar meer dan twee maal de drempelwaarde wordt gemeten – meer dan 100 mg

nitraat per liter – moet het nitraatgehalte dalen met minstens 10 percent. Volgens prognoses zou die doelstelling voor ongeveer 90 percent van de gevallen haalbaar zijn. Vooral voor grondwater, dat traag reageert op aanpassingen in de bemesting, verwacht mevrouw Lesage dat de verbeteringstrend van de laatste vijf jaar zich voort zal zetten.

De spreker heeft geen weet van capaciteitstekorten bij de mestverwerking. De verwerkingscapaciteit stijgt jaar na jaar.

Mevrouw *Ria Gielis* heeft wel al de vraag gekregen of de overheid nog zal inzetten op mestverwerking. De industrie zag een bedreiging in de export van ruwe varkensmest naar Zeeuws-Vlaanderen, iets wat een overschat probleem is gebleken.

De heer *Kevin Grauwels* voegt eraan toe dat het voortgangsrapport duidelijk maakt dat Vlaanderen meer mest verwerkt dan wettelijk nodig. Dus ook bij strengere normen zal de huidige capaciteit in eerste instantie volstaan. Voorts wijst hij op het verschil tussen biogasinstallaties en mestverwerking. De mestverwerking in het kader van het Mestdecreet gebeurt hoofdzakelijk door zogenaamde ‘biologieën’, installaties die de dunne fractie van de mest verwerken tot stikstofgas. Vooral de biogasinstallaties vrezen voor hun rentabiliteit, maar het aandeel dierlijke mest, in vergelijking met de andere stromen zoals energie-mais en organisch-biologisch afval, is daar beperkt.

De heer Grauwels antwoordt ook op de vraag over de referentiepercelen en andere flankerende maatregelen. Het CVBB heeft een drietal taken. Vooreerst begeleidt het individuele landbouwers. Daarnaast werkt het in zogenaamde waterkwaliteitsgroepen aan de oppervlaktewaterkwaliteit rond een rood MAP-meetpunt. In de toekomst zal daar de kwaliteit van het grondwater bijkomen. Een waterkwaliteitsgroep gaat via detailmetingen stroomopwaarts na waar het probleem van nitraatvervuiling ontstaat. Samen met de landbouwers, experts en CVBB wordt dan naar oplossingen gezocht.

Een derde taak betreft de referentiepercelen. Op ongeveer 500 percelen bij een 125-tal landbouwers wordt het nitraatresidu drie maal per jaar gemeten. De resultaten van 2012 worden nog maar pas verwerkt, het is te vroeg om conclusies te trekken. Opvallend is wel dat sommige referentiebedrijven hogere waarden laten optekenen dan kan worden verwacht. Het CVBB zal de redenen ervan nagaan en bepalen of die bedrijven nog in het referentienetwerk thuishoren. De resultaten van 2013 en 2014 worden nu afgewacht.

Mevrouw *Els Lesage* benadrukt dat de 84 bedrijven, waarvan een derde niet de juiste dierbezetting opgegeven hadden, geselecteerd zijn op basis van een risicoanalyse van onder andere het nitraatresidu of de beschikbare NER in verhouding tot de dieren die worden gehouden. Het is dus niet zo dat die 84 bedrijven representatief zijn voor de Vlaamse veeteeltbedrijven. Het gaat om zeer gerichte controles.

Er was een vraag over de invloed van de afschaffing van het melkquotum. De afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij heeft prognoses gemaakt van wat de afschaffing kan betekenen voor de omvang van de veestapel en de mestverwerking. Mevrouw Lesage vermoedt dat de productie altijd bepaald zal worden door de afzetmogelijkheden. Indien de normen verstrengen, verwacht ze dus geen grote toename van de veestapel.

De heer *Kevin Grauwels* wijst in dit verband ook op het instrument NER. Landbouwers kunnen maar het aantal dieren houden dat overeenstemt met de NER's waarover ze beschikken, zeker in de rundveesector waar de dieren geteld worden door Diergezond-

heidszorg Vlaanderen. Hij verwacht geen spectaculaire stijging vanaf 2015 want dat zou zich nu al moeten uiten in het aantal jongvee.

Mevrouw *Els Lesage* vult aan dat het aantal runderen globaal wel daalt, maar dat het aantal melkkoeien en vervangingsvee licht stijgt. De productie, de afzet en de verwerking moeten echter samen bekeken worden.

De suggestie van de heer Martens over onderzoek naar ecosysteemdiensten kan toegevoegd worden aan het wetenschappelijk onderzoek over MAP 5, aldus mevrouw Lesage. Van de vijf onderzoeken in opdracht van de VLM is er één afgerond. Indien gewenst, kan de administratie daar verslag over uitbrengen.

Volgens minister *Joke Schauvliege* is het de bedoeling de nitraatresidumeting als begeleidend instrument te behouden. Het beloont en stimuleert. In de focusgebieden wordt het gebruikt voor het bonus-malussysteem, maar ook in de beheersovereenkomst Water is het een werkbaar instrument.

Een afbakening als focusgebied heeft tot gevolg dat de drempelwaarde voor het nitraatresidu lager is dan in niet-focusgebieden en er dus extra duurzame bemestingstechnieken moeten worden ingezet. In 2011 werd gestart met de afbakening. In 2013 was er in totaal 305.612 hectare afgebakend, in 2014 zal dat slechts 280.189 hectare zijn. Voor het eerst werd een bonus toegekend voor percelen die twee jaar na elkaar een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater hebben (circa 34.423 ha). Voor 37.075 ha landbouwgrond werd in 2013 een bonus opgebouwd en die zullen – bij goede resultaten in 2014 – uit de focusgebieden kunnen worden geschrapt. Dit zijn positieve tendensen.

In de bekkens die niet goed scoren, worden de normen strenger en zullen er extra controles komen. Het CVBB zal ook de problemen verder opsporen en met de betrokkenen aan een oplossing werken.

In de midtermreview beoordeelt de Europese Commissie bepaalde resultaten als goed, maar vraagt extra aandacht voor andere aspecten die minder gunstig zijn. Daarbij is het onderscheid tussen oppervlaktewaterkwaliteit en grondwaterkwaliteit van belang. De minister zal de brief van 20 december 2013 van de Europese Commissie aan het parlement bezorgen.

De heer *Bart Martens*, voorzitter, noteert ook dat de VLM een overzicht van het wetenschappelijk onderzoek ter voorbereiding van MAP 5 aan de commissie zal bezorgen.

Bart MARTENS,
voorzitter

Jurgen VANLERBERGHE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AGR-GPS	plaatsbepalingssysteem voor mesttransport
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
CVBB	Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting
HHZ	hydrogeologisch homogene zone
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
MAP	Mestactieplan
MINA-fonds	Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur
MTIL	Mesttransport Internetloket
N	stikstof
NEC	national emission ceiling
NER	nutriëntenemissierechten
NER-D	nutriëntenemissierechten-dieren
NER-MVW	nutriëntenemissierechten-mestverwerking
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
VCM	Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij